

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (kilencedik tanács)

2023. december 7. *

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése – Valamely kikötés tisztességtelen jellege megállapításának hatásai – Devizaalapú jelzáloghitel-szerződés, amely az átváltási árfolyamra vonatkozó tisztességtelen feltételeket tartalmaz – E szerződés semmissége – Visszatérítés iránti igények – Törvényes kamatok – Elévülési idő”

A C-140/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország) a Bírósághoz 2022. február 25-én érkezett, 2022. január 18-i határozatával terjesztett elő az

SM

KM,

és

az **mBank S. A.**

között,

a **Rzecznik Finansowy**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (kilencedik tanács),

tagjai: O. Spineanu-Matei tanácselnök, S. Rodin (előadó) és L. S. Rossi bírák,

főtanácsnok: A. M. Collins,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

* Az eljárás nyelve: lengyel.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- KM és SM képviselőjében W. Bochenek és P. Stalski radcowie prawni,
- az mBank S. A. képviselőjében A. Cudna-Wagner és K. Stokłosa radcowie prawni, valamint B. Miąskiewicz adwokat,
- a lengyel kormány képviselőjében B. Majczyna és S. Żyrek, meghatalmazotti minőségben,
- a portugál kormány képviselőjében C. Alves, P. Barros da Costa, A. Cunha, B. Lavrador és A. Pimenta, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében N. Ruiz García és A. Szmytkowska, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 288. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az SM és KM, valamint az mBank S. A. közötti, egy olyan jelzáloghitel-szerződés alapján kifizetett összegek visszafizetése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelyet tisztességtelen kikötéseire tekintettel semmissé nyilvánítottak.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv tizedik preambulumbekkezdése kimondja:

„mivel a fogyasztók hatékonyabb védelme a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes jogszabályok elfogadásával érhető el; [...]”.
- 4 Ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

5 Az említett irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A lengyel jog

6 Az 1964. április 23-i ustawa – Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló törvény; Dz. U 93., 16. szám) az alapjogvitára alkalmazandó változatának (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) szerinti 60. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A törvényben meghatározott kivételekkel a jogügyletet végrehajtó személy akarata kinyilvánítható az adott személy bármely olyan magatartásával, amely akaratát megfelelő módon kifejezi, ideértve az akarat elektronikus formában történő kifejezését is.”

7 Ugyanezen törvénykönyv 117. cikke így szól:

„1. § Az e törvényben meghatározott kivételekkel a vagyoni követelések elévülnek.

2. § Ezen elévülési idő lejártát követően az a személy, akivel szemben a követelés fennáll, mentesül e követelés teljesítése alól, kivéve, ha lemond az elévülési kifogás érvényesítéséről. Az elévülési kifogásról a határidő letelte előtti lemondás azonban érvénytelen.

2¹. § Az elévülési idő lejártá után a fogyasztóval szemben már nem érvényesíthető követelés.”

8 Az említett törvénykönyv 117¹. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„1. § Kivételes esetben a bíróság a felek érdekeinek mérlegelését követően figyelmen kívül hagyhatja a fogyasztóval szembeni követelés elévülési idejének lejártát, ha ezt a méltányosság szempontjai megkövetelik.

2. § Az 1. §-ban említett lehetőséggel élve a bíróságnak különösen a következőket kell mérlegelnie:

1) az elévülési idő hossza;

2) az elévülési idő lejártától a követelés érvényesítéséig terjedő időtartam;

3) a körülmények jellege, amelyek miatt a jogosult nem érvényesítette követelését, beleértve a kötelezett magatartásának arra gyakorolt hatását, hogy a jogosult késlekedett követelésének érvényesítésével.”

9 Ugyanezen törvénykönyv 2018. július 8-ig hatályos változatának 118. cikke a következőképpen szólt:

„Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő tíz év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év.”

10 A polgári törvénykönyv 2018. július 8. óta hatályos változatának 118. cikke kimondja:

„Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő hat év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év. Ugyanakkor az elévülési idő a naptári év utolsó napján jár le, kivéve, ha az elévülési idő kevesebb, mint két év.”

11 E törvénykönyv 120. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Az elévülési idő azon a napon kezdődik, amelyen a követelés esedékessé vált. Amennyiben a követelés esedékessége meghatározott cselekmény jogosult általi elvégzésétől függ, a határidő azon a napon kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált volna, ha a jogosult a lehető leghamarabb elvégzi a cselekményt.”

12 Az említett törvénykönyv 385¹. cikke így rendelkezik:

„1. § A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jó erkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó feltételekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.

2. § Ha az 1. § alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.

3. § Egyedileg meg nem tárgyaltak minősülnek azok a szerződési rendelkezések, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződéses rendelkezésekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.

4. § Annak bizonyítása, hogy valamely rendelkezést egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli.”

13 Ugyanezen törvénykönyv 405. cikke a következőket írja elő:

„Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles az előnyt természetben visszaszolgáltatni, vagy ha ez nem lehetséges, annak értékét kell megtérítenie.”

14 A polgári törvénykönyv 410. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. § Az előző cikke rendelkezései különösen a jogalap nélküli szolgáltatásra alkalmazandóak.

2. § Jogalap nélküli a szolgáltatás, ha az azt teljesítő személy arra egyáltalán, vagy azon személy tekintetében nem volt köteles, akinek a részére teljesített, vagy ha nyújtásának oka megszűnt, vagy ha a szolgáltatással elérni kívánt célt nem érték el, vagy a szolgáltatási kötelezettséget keletkeztető jogügylet érvénytelen volt, és a szolgáltatást követően sem lett érvényes.”

15 Ugyanezen törvénykönyv 455. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a szolgáltatás teljesítésére rendelkezésre álló határidő nincs meghatározva, és az a kötelelem természetéből sem állapítható meg, a kötelezettséget az adós teljesítésre való felszólítását követően haladéktalanul teljesíteni kell.”

16 A polgári törvénykönyv 481. §-ának (1) bekezdése kimondja:

„A hitelező, az adós fizetési késedelme esetén, anélkül hogy igazolnia kellene kárát, a késedelem időtartamára késedelmi kamatokat követelhet abban az esetben is, ha a késedelem olyan körülményekre vezethető vissza, amelyekért az adós nem felelős.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 17 2009. február 18-án SM és KM változó kamatozású, lengyel złotyban (PLN) nyilvántartott és svájci frank (CHF) árfolyamhoz kötött jelzáloghitel-szerződést (a továbbiakban: kölcsönszerződés) kötött az mBankkal.
- 18 E szerződés értelmében SM-nek és KM-nek lengyel złotyban kellett havi törlesztőrészleteket fizetnie, amelyek összegét az mBanknak az e törlesztőrészletek kifizetésének időpontjában érvényes átváltási árfolyamára vonatkozó táblázatban közzétett svájci frank eladási árfolyamának alkalmazásával határozták meg (a továbbiakban: átváltási záradékok).
- 19 Az átváltási záradékok tisztességtelenségére tekintettel SM és KM 2019. július 4-én panaszt nyújtott be az mBankhoz. E panaszban SM és KM a kölcsönnek a kölcsönszerződés érvénytelenségével összefüggésben jogalap nélkül kifizetett, 242 238,61 PLN (hozzávetőleg 52 277 euró) összegű törlesztőrészleteinek 30 napon belüli visszatérítését, és – amennyiben a szerződés érvénytelensége megalapozottan nem állapítható meg – a bank részére a 2009. július 20. és 2019. március 18. közötti időszakban kifizetett tőke- és kamattörlesztési részletek túlfizetett részének visszatérítése jogcímén 52 298,92 PLN (hozzávetőleg 11 288 euró) összeg megfizetését kérte.
- 20 Az mBank 2019. július 16-i levelében válaszolt e panaszra, jelezve, hogy a kölcsönszerződés jogszerű, érvényes, és nem tartalmaz tisztességtelen szerződési feltételeket.
- 21 2019. július 31-én SM és KM a kérdést előterjesztő bíróság, a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawiihoz (varsói-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország) egyezségi kísérletre idézés iránti kérelmet nyújtottak be, amelyben azt kérték, hogy az mBank fizesse meg számukra a jelen ítélet 19. pontjában említett összegeket.
- 22 2019. december 4-én az mBank azt válaszolta e kérelemre, hogy nem lát lehetőséget az egyezség megkötésére.
- 23 2019. december 13-án egy nyilvános tárgyaláson, amelyen az mBank nem volt jelen, SM és KM megjelent a kérdést előterjesztő bíróság előtt, és megerősítette keresetét. E bíróság erre tekintettel megállapította, hogy nem jött létre egyezség, és az egyezségi kísérletre idézés ügyét befejezettnek minősítette.
- 24 2020. augusztus 10-én SM és KM közölték, hogy hozzájárulnak ahhoz, hogy a szerződést semmisnek nyilvánítsák, továbbá úgy vélik, hogy a kölcsönszerződés érvénytelensége számukra előnyös, és elfogadják a szerződés érvénytelenségének következményeit, beleértve a jogi és pénzügyi következményeket is.
- 25 Miután a kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatta SM-et és KM-et a kölcsönszerződés semmissé nyilvánításának következményeiről, ez utóbbiak az e bíróság előtt 2020. október 27-én tartott tárgyaláson kijelentették, hogy megértették e következményeket, és elfogadták e szerződés semmisségét.

- 26 Az említett bíróság megállapítja, hogy a kölcsönszerződésben szereplő átváltási záradékok tisztességtelenek, és hogy e szerződés nem maradhat hatályban, ha e záradékokat semmisnek nyilvánítják.
- 27 A kérdést előterjesztő bíróság a Bíróságnak a 93/13 irányelvre vonatkozó ítélkezési gyakorlatára tekintettel megjegyzi, hogy mivel a tisztességtelen feltételek semmissége a kölcsönszerződés egészének semmisségét vonja maga után, e semmisség következménye az, hogy a szerződő felek kölcsönösen követelhetik valamennyi, az e szerződés teljesítéseként jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítését.
- 28 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy a lengyel jognak a jogellenes szerződési feltételek hiányzó kógens jellegének joghatásaira vonatkozó értelmezése megalapozottnak minősült a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) 2021. május 7-i határozatának meghozataláig.
- 29 A kérdést előterjesztő bíróság szerint e határozatban a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy az az értelmezés, amely szerint a lengyel bíróságok hivatalból kötelesek vizsgálni a fogyasztókkal kötött szerződésekben szereplő tisztességtelen feltételek esetleges fennállását, és meg kell állapítaniuk e feltételek semmisségét, nem felel meg a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatának, amely szerint a fogyasztó hozzájárulhat a tisztességtelen kikötés alkalmazásához. Egyrészt ugyanis, mivel ilyen esetben az érintett tisztességtelen kikötés teljes mértékben kifejti hatásait, nem e kikötés abszolút semmissége, hanem inkább annak „felfüggesztett hatálytalansága” az alkalmazandó szankció. Másrészt a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy mivel a tisztességtelen kikötést tartalmazó kölcsönszerződés semmisségének megállapítása esetén az érintett eladónak vagy szolgáltatónak jogában áll a kölcsönadott tőke visszafizetését kérni, el kell ismerni, hogy joga van hivatkozni az e kikötés hatálytalanságára és e szerződés ebből következő semmisségére is.
- 30 A kérdést előterjesztő bíróság kétségét fejezi ki a „felfüggesztett hatálytalanság” fogalmának a 93/13 irányelvvel való összeegyeztethetőségét illetően. E bíróság pontosítja, hogy e fogalom azt jelenti, hogy a jogügylet érvényes marad, de az mindaddig nem vált ki joghatást, amíg a fogyasztó adott esetben nem adja meg a hozzájárulását. Márpedig a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a tisztességtelen kikötést úgy kell tekinteni, mint amely soha nem is létezett, és hogy a nemzeti bíróságnak alkalmaznia kell az abból eredő valamennyi következményt, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltétel nem érvényesíthető, anélkül hogy meg kellene várnia a fogyasztó erre vonatkozó nyilatkozatát.
- 31 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) 2021. május 7-i határozatából kitűnik, hogy a tisztességtelen feltétel mindaddig „felfüggesztett” állapotban marad, amíg a fogyasztó olyan minősített nyilatkozatot nem tesz, amelyben először is kijelenti, hogy nem járul hozzá e kikötés fenntartásához, másodszor, hogy tudomással bír egyrészt arról, hogy az említett kikötés semmissége maga után vonja annak a szerződésnek a semmisségét, amelynek részét képezi, másrészt e megsemmisítés következményeiről, harmadszor pedig, hogy hozzájárul e szerződés megsemmisítéséhez (a továbbiakban: minősített nyilatkozat). Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság szerint az ilyen nyilatkozat megtételére vonatkozó kötelezettség nem következik sem a 93/13 irányelvből, sem pedig a Bíróság ítélkezési gyakorlatából. A kérdést előterjesztő bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy e rendelkezést sérti, ha a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének alkalmazhatóságát a minősített nyilatkozat benyújtásától teszik függővé.

- 32 A kérdést előterjesztő bíróság azt is hangsúlyozza, hogy amíg a szerződés felfüggesztésének állapota fennáll, az érintett eladó vagy szolgáltató nem kérheti az e szerződésben meghatározott szolgáltatások teljesítését, így az elévülési idő vele szemben nem kezdődhet meg.
- 33 Ezenkívül az említett bíróság szerint, ha a fogyasztó a tisztességtelen feltétel megsemmisítése iránt peren kívüli kérelmet nyújt be, az eladó vagy szolgáltató nem tudja ellenőrizni, hogy e fogyasztót tájékoztatták-e jogairól és e kikötés megsemmisítésének következményeiről. Márpedig az az időpont, amikor a fogyasztó megsemmisítés iránti kérelmet nyújtott be, és kijelentette, hogy tisztában van a jogainak, valamint a tisztességtelen kikötés megsemmisítésének következményeivel, fontossággal bír, mivel meghatározza a hitelező visszatérítési követeléseire elévülésének kezdetét, valamint azok esedékessé tételének és beszámításának lehetőségét.
- 34 A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak a lengyel jogban a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) által a 2021. május 7-i határozatában elfogadott azon értelmezéséről, amely szerint a szerződés semmissé nyilvánítása miatt az eladót vagy szolgáltatót megillető, a fogyasztó által kapott szolgáltatás visszatérítése iránti igényre vonatkozó elévülési idő csak abban az időpontban kezdődik, amikor e fogyasztó minősített nyilatkozatot tesz, mivel ezen értelmezés ellentétes a tényleges érvényesülés elvével.
- 35 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az említett értelmezés szerint, ha a fogyasztó nem tesz minősített nyilatkozatot, ez az igény soha nem évül el. Ráadásul, még ha a fogyasztó ilyen nyilatkozatot tesz is, de az eladó vagy szolgáltató vitatja, hogy az „a fogyasztó kifejezett nyilatkozatának” minősül, „amelyben megerősíti, hogy teljes körű tájékoztatást kapott”, amint azt a Sąd Najwyższy (Legfelsőbb Bíróság) elvárja, és következésképpen azt állítja, hogy annak semmilyen joghatása nem volt, az említett igény elévülési ideje nem kezdődik meg.
- 36 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az ilyen értelmezés az eladót vagy szolgáltatót a fogyasztóhoz képest kedvezőbb jogi helyzetbe hozza, mivel az eladó vagy szolgáltató igényének elévülési ideje mindig később kezdődik, mint a fogyasztó igényének elévülési ideje. Még annál is később, mint a banknak a tisztességtelen feltételeket nem tartalmazó szerződés érvénytelensége esetén fennálló igénye, így sérül az egyenértékűség elve. Egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az, hogy az eladó vagy szolgáltató ilyen kedvező jogi helyzetben van, sérti a tényleges érvényesülés elvét és a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdését is, mivel a tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződést kötő eladó vagy szolgáltató *de facto* biztos abban, hogy igénye nem évül el, ha a fogyasztó előzetesen és kifejezetten nem tájékoztatja őt arról, hogy e szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz, valamint az abból eredő jogkövetkezményekről.
- 37 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az eladó vagy szolgáltató igényére vonatkozó elévülési idő kezdő időpontjának legkésőbb azon időpontnak kell lennie, amikor az eladó vagy szolgáltató megkapja a fogyasztó első levelét, amelyben a szerződés semmisségére vagy tisztességtelen kikötések fennállására hivatkozik. Ebben az esetben az eladónak vagy szolgáltatónak tudnia kell, hogy a fogyasztó tisztában van a szerződés semmisségének következményeivel, és azokat elfogadja.
- 38 E bíróság úgy véli továbbá, hogy az általános szabálynak megfelelően az eladó vagy szolgáltató igényére vonatkozó elévülési időnek a szolgáltatás teljesítésének időpontjában vagy némileg későbbi időpontban kell kezdődnie. E tekintetben e bíróság előadja, hogy úgy tekinthető, hogy annak a banknak, amely tisztességtelen kikötéseket tartalmazó szerződést szerkeszt, a szakértelmére tekintettel kezdettől fogva tudnia kell, hogy e szerződés ilyen kikötéseket tartalmaz, és hogy ez azzal jár, hogy az említett szerződésben szereplő szolgáltatásokat

kölcsönösen vissza kell téríteni. Az említett bíróság hozzáteszi, hogy 2010. december 27-én a Sąd Okręgowy w Warszawie – A Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (varsói regionális bíróság – verseny- és fogyasztóvédelmi bíróság, Lengyelország) már kimondta egy olyan ügyben, amelyben az mBank volt az egyik fél, hogy jogellenes az olyan kikötés, mint amilyen az alapügyben szerepel. Ebből azt a következtetést vonja le, hogy annak elismerése, hogy a bankot a kölcsön tőkeösszegének visszafizetése iránt megillető követelés elévülési idejét csak attól az időponttól kell számítani, amikor a fogyasztó minősített nyilatkozatot tesz, nem csupán az eladó vagy szolgáltató jogellenes magatartásának elfogadását, hanem az eladó vagy szolgáltató arra való ösztönzését is jelenti, hogy a 93/13 irányelvet megsértve ilyen magatartást tanúsítson.

- 39 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a lengyel bíróságok egy része elismeri, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) által elfogadott értelmezés azzal a következménnyel jár, hogy a fogyasztónak a bankkal szemben fennálló követelése csak azt követően válik esedékessé, hogy a fogyasztó szabad és tájékozott módon hozzájárulását adta a szerződés semmisségéhez.
- 40 Márpedig ezen értelmezés elfogadásából a kérdést előterjesztő bíróság szerint az következne, hogy még ha a fogyasztó előzetesen a bankkal kötött szerződés semmissége miatt kéri is a banktól a jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítését, követelése nem válik esedékessé, így a törvényes késedelmi kamatokat csak az ilyen nyilatkozat megtételének időpontjától követelheti. Márpedig e bíróság szerint az, hogy a fogyasztó késedelmi kamatokhoz való jogának gyakorlását új feltételhez kötik, sérti az egyenértékűség elvét, mivel a lengyel polgári jog általános elveinek megfelelően a nem elévülő követelés a visszatérítés iránti kérelem időpontjától válik esedékessé. Azonkívül, hogy az említett értelmezés ellentétes a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, támogatja az eladónak vagy szolgáltatónak a fogyasztó követelésének visszafizetését szándékosan késleltető és az ezáltal az említett bíróság eljárás elhúzóására irányuló magatartását.
- 41 Végül a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) értelmezése szerint a fogyasztónak az általa érvénytelen hitelszerződés alapján kifizetett összegek visszatérítésére vonatkozó követelését azon tőkeösszeggel kell csökkenteni, amelyet a fogyasztónak az érintett bank részére kellett volna fizetnie abban az esetben, ha a hitelszerződés érvényes lett volna. E bíróság arra keresi a választ, hogy a 93/13 irányelv, valamint a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elve lehetővé teszi-e a fogyasztó visszafizetés iránti igényének ilyen módon történő korlátozását.
- 42 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy a fogyasztó követelése ilyen módon történő csökkentése amiatt szükséges, mert az összes szolgáltatás teljes egészében való visszatérítése azt jelentené, hogy a fogyasztó jogalap nélkül gazdagodna. Ugyanakkor úgy véli, hogy ez az értelmezés ellentétes az egyenértékűség elvével, mivel korlátozza a fogyasztónak az általa a bank részére jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítéséhez való jogát, míg ez utóbbi kérheti az általa e fogyasztónak jogalap nélkül nyújtott valamennyi szolgáltatás visszafizetését.
- 43 Ezenkívül az említett értelmezés ellentétes a tényleges érvényesülés elvével is. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az ilyen értelmezés egyrészt ugyanúgy sérti ezt az elvet, mintha a bankoknak jogot biztosítanának arra, hogy a fogyasztókkal szemben követeléseket érvényesíthetnek a tőkeösszeg szerződéses jogalap nélküli igénybevétele miatt, másrészt pedig a fogyasztó visszatérítés iránti kérelmének időbeli korlátozását jelenti, amely a 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítéletre (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980) hivatkozva ellentétes a 93/13 irányelvvvel.

44 E körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint, ha a szerződés olyan tisztességtelen feltételt tartalmaz, amely nélkül e szerződés nem teljesíthető:

1. e szerződés csak akkor lesz a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleges hatállyal véglegesen hatálytalan (érvénytelen), ha a fogyasztó nyilatkozik arról, hogy nem járul hozzá a tisztességtelen feltétel fennmaradásához, tisztában van a szerződés érvénytelenségének következményeivel, és elfogadja a szerződés érvénytelenségét,
2. az eladó vagy szolgáltató szerződés alapján jogalap nélkül teljesített szolgáltatások visszatérítése iránti igényének elévülési ideje csak attól az időponttól kezdődik, amikor a fogyasztó megtette az 1. pontban említett nyilatkozatot, még ha a fogyasztó korábban már fel is szólította az eladót vagy szolgáltatót a [számára jogalap nélkül megfizetett összegek vissza]fizetésre, és az eladó vagy szolgáltató előzetesen számíthatott arra, hogy az általa megszövegezett szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz,
3. a fogyasztó csak az 1. pontban említett nyilatkozat megtételének időpontjától kezdődően követelheti a törvényes késedelmi kamatok megfizetését, még ha korábban már fel is szólította az eladót vagy szolgáltatót [ezen összegek megfizetésére];
4. a fogyasztónak az érvénytelen kölcsönszerződés alapján nyújtott szolgáltatások (kölcsön-törlesztőrészletek, díjak, jutalékok és biztosítási díjak) visszatérítésére vonatkozó igényét csökkenteni kell a bankot abban az esetben megillető ügyleti kamatnak megfelelő összeggel, ha a kölcsönszerződés érvényes lenne, míg a bank az ugyanezen érvénytelen kölcsönszerződés alapján általa nyújtott szolgáltatások (kölcsön tőkeösszege) visszatérítését teljes összegben követelheti?”

A Bíróság hatásköréről

- 45 Az mBank arra hivatkozik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés 1–3. pontja lényegében arra irányul, hogy a Bíróság a lengyel jog szabályait értelmezze, ami kívül esik a Bíróság hatáskörén.
- 46 E tekintetben az mBank arra hivatkozik, hogy a nemzeti jog hatálya alá tartozik azon szankciók megválasztása, amelyeket abban az esetben kell alkalmazni, ha a szerződés nem felel meg a 93/13 irányelvnek, és ennél fogva tisztességtelenné minősülő feltétel hiányában nem maradhat fenn, így e jog értelmezése és alkalmazása nem a Bíróság, hanem a nemzeti bíróságok feladata.
- 47 Emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés eszköze, amelynek révén az előbbi az uniós jog értelmezéséhez támpontokat nyújt az utóbbinak, amelyek szükségesek az utóbbi által eldöntendő jogvita megoldásához. Ezen együttműködés keretében egyedül az alapügyben eljáró, az alapügy tényállásáról egyedül közvetlen ismeretekkel rendelkező és a meghozandó bírósági döntésért felelős nemzeti bíróság jogosult az ügy sajátosságaira figyelemmel megítélni azt, hogy egyrészt az

ítélőhozzátala szempontjából szükséges-e az előzetes döntéshozatal, másrészt azt, hogy a Bíróság elé terjesztett kérdések relevánsak-e. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2021. december 16-i Fedasil végzés, C-505/21, EU:C:2021:1049, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 48 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelvben a fogyasztók számára garantált védelemnek a nemzeti jog által történő átvétele nem változtathat e védelem terjedelmén, és ennél fogva lényegén, és ezáltal nem teheti kérdésessé az említett védelem hatékonyságának a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes szabályok elfogadásával történő – az európai uniós jogalkotó által az ezen irányelv tizedik preambulumbekzdésében kifejtettek szerint elérni kívánt – megerősítését (lásd: 2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmisségének következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 49 Ezenkívül a belső jog alkalmazásakor a nemzeti bíróságok kötelesek azt úgy értelmezni, hogy a 93/13 irányelv eredményének eléréséhez a lehető legteljesebb mértékig figyelembe vegyék annak szövegét és célját, mivel az összhangban álló értelmezés követelménye a nemzeti bíróságok azon kötelezettségével jár, hogy adott esetben módosítaniuk kell az állandó ítélkezési gyakorlatot, amennyiben az a belső jognak valamely irányelv céljaival összeegyeztethetetlen értelmezésén alapul (2020. június 4-i Kancelaria Medius ítélet, C-495/19, EU:C:2020:431, 47. és 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 50 A jelen ügyben, mivel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés 1–3. pontja a 93/13 irányelv, nem pedig a nemzeti szabályok rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozik, az mBanknak a Bíróság hatáskörének hiányára alapított érvét el kell utasítani.
- 51 Ebből következik, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés 1–3. pontjának megválaszolására.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 52 Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a valamely bank által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés amiatt történő teljes semmissé nyilvánításával összefüggésben, hogy e szerződés olyan tisztességtelen feltételt tartalmaz, amely nélkül nem maradhat fenn:
- e rendelkezésekkel ellentétes a nemzeti jognak az ítélkezési gyakorlat szerinti olyan értelmezése, amely szerint a fogyasztó ezen irányelvből eredő jogainak gyakorlása azon feltételtől függ, hogy az említett fogyasztó a bíróság előtt olyan nyilatkozatot tegyen, amelyben kijelenti először is, hogy nem járul hozzá e feltétel fenntartásához, másodsor, hogy tudomással bír egyrészt arról, hogy az említett feltétel semmissége az említett szerződés semmisségét vonja maga után, másrészt pedig e semmisség következményeiről, és harmadszor, hogy hozzájárul ugyanezen szerződés megsemmisítéséhez;
 - e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy az érintett fogyasztó által a szóban forgó szerződés teljesítéseként megfizetett összegek visszatérítése címén kért megtérítést csökkentsék azon

kamatok összegével, amelyek e banknak akkor jártak volna, ha e szerződés hatályban maradt volna.

- 53 E kérdés megválaszolásához emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Amint az az ítélkezési gyakorlatból következik, olyan kógens rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse (2018. május 17-i Karel de Grote–Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet, C-147/16, EU:C:2018:320, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 54 Egyébiránt a nemzeti bíróság azon feladatok keretében, amelyek a 93/13 irányelv rendelkezései értelmében hárulnak rá, hivatalból köteles vizsgálni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ezzel ellensúlyozván a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet (2018. május 17-i Karel de Grote–Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet, C-147/16, EU:C:2018:320, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 55 Így ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően a nemzeti bíróságoknak mellőzniük kell a tisztességtelen kikötések alkalmazását annak érdekében, hogy azok ne váltsanak ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve ha ezt a fogyasztó ellenzi (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 56 Mindazonáltal a fogyasztó számára fenntartott azon lehetőség, hogy ellenezze a 93/13 irányelv alkalmazását, nem értelmezhető úgy, hogy az ezen irányelvből eredő jogainak érvényesítése érdekében arra vonatkozó pozitív kötelezettséget írna elő számára, hogy az említett irányelv rendelkezéseire a bírósághoz benyújtott, minősített nyilatkozattal hivatkozzon.
- 57 Ez a lehetőség ugyanis kizárólag a fogyasztó számára biztosított azon lehetőséget jelent, hogy miután a nemzeti bíróság megfelelően tájékoztatta, ne hivatkozzon a szerződési feltétel tisztességtelen és nem kötelező jellegére, és ezáltal szabad és tájékozott hozzájárulást ad a szóban forgó feltételhez (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Az e lehetőség gyakorlására vonatkozó lehetőség, amely a 93/13 irányelvben előírt védelemre való hivatkozásról való lemondásnak minősül, önmagában azt jelenti, hogy a fogyasztó eleve élvezi ezt a védelmet.
- 58 Így, amint az a jelen ítélet 53. és 55. pontjában felidézett állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése megköveteli, hogy a tisztességtelen kikötések ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, azonban az ilyen következmény nem függeszthető fel, illetve nem függ a nemzeti jogban előírt vagy a nemzeti ítélkezési gyakorlatból eredő feltételektől.
- 59 Következésképpen a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes a nemzeti jog olyan értelmezése, amely szerint a fogyasztó az ezen irányelvből eredő jogainak érvényesítése érdekében köteles a bíróság előtt minősített nyilatkozatot tenni.
- 60 Egyébiránt az ilyen értelmezés ellentétes továbbá a jelen ítélet 54. és 55. pontjában felidézett nemzeti bíróságot még akkor is terhelő kötelezettségével, hogy az – adott esetben hivatalból – mellőzze a tisztességtelen feltételek alkalmazását annak érdekében, hogy azok ne váltsanak ki

kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, ha a fogyasztó nem jelenik meg előtte (lásd ebben az értelemben: 2020. június 4-i Kancelaria Medius ítélet, C-495/19, EU:C:2020:431, 52. pont).

- 61 Ezenkívül a fogyasztó arra való kötelezése, hogy a jogok érvényesítése érdekében minősített nyilatkozatot tegyen, kétségessé tehetné azt a visszatartó hatást, amelyet a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdése kívánt fűzni a fogyasztók és az eladók vagy szolgáltatók között megkötött szerződésekben foglalt kikötések tisztességtelen jellegének megállapításához (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 63. pont), mivel arra ösztönözné az eladókat vagy szolgáltatókat, hogy utasítsák el a fogyasztók tisztességtelen kikötések megsemmisítésére irányuló peren kívüli követeléseit, tekintettel arra, hogy a fogyasztók az említett irányelvből eredő jogaik érvényesítése érdekében kötelesek minősített nyilatkozatot benyújtani a bírósághoz.
- 62 Ezenkívül, ami a bank által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződésnek az e szerződésben szereplő és a fennmaradását lehetetlenné tevő tisztességtelen záradékok miatti megsemmisítését követően benyújtott visszatérítés iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság azon lehetőségét illeti, hogy az ezen fogyasztó által e szerződés teljesítéseként általa megfizetett összegek visszatérítése címén kért megtérítést azon kamatok összegével csökkentse, amelyek e banknak akkor jártak volna, ha az említett szerződés hatályban maradt volna, a Bíróság kimondta, hogy ilyen összefüggésben a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes a nemzeti jog olyan értelmezése, amely szerint az említett bank jogosult a fogyasztótól az e szerződés teljesítése címén folyósított tőkeösszeg visszatérítésén, valamint a fizetési felszólítástól számított törvényes késedelmi kamatok megfizetésén felül bárminemű megtérítést követelni (lásd ebben az értelemben: 2023. június 15-i Bank M. [A szerződés érvénytelenné nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 84. pont).
- 63 A törvényes késedelmi kamatra vonatkozó ezen fenntartás mellett a Bíróság pontosította, hogy a nemzeti jog olyan értelmezése, amely szerint a bank jogosult lenne arra, hogy a fogyasztótól az e szerződés teljesítése címén e hitelintézet által folyósított tőke visszatérítését meghaladó megtérítést követeljen, és ennél fogva díjazásban részesüljön e tőke fogyasztó általi felhasználásáért, az említett szerződés semmissé nyilvánítása által az eladókra vagy szolgáltatókra gyakorolt visszatartó hatás megszűnéséhez és így a 93/13 irányelv 7. cikkében foglalt hosszú távú célkitűzés megvalósításának sérelméhez vezethetne (lásd ebben az értelemben: 2023. június 15-i Bank M. [A szerződés érvénytelenné nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 76–78. pont).
- 64 Következésképpen, mivel a 93/13 irányelv kizárja annak lehetőségét, hogy valamely bank olyan megtérítést kérjen, amely meghaladja a semmissé nyilvánított szerződés teljesítése címén fizetett tőke visszafizetését, valamint a felszólítástól számított törvényes késedelmi kamatok megfizetését, ezen irányelv azt is kizárja, hogy e hitelintézet megtérítésben részesüljön azáltal, hogy az érintett fogyasztó által a szóban forgó szerződés teljesítéseként megfizetett összegek visszatérítése címén kért megtérítést csökkentse azon kamatok összegével, amelyek e banknak akkor jártak volna, ha e szerződés hatályban maradt volna.

- 65 A fentiekre tekintettel a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely bank által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés, amiatt történő teljes semmissé nyilvánításával összefüggésben, hogy e szerződés olyan tisztességtelen feltételt tartalmaz, amely nélkül nem maradhat fenn:
- e rendelkezésekkel ellentétes a nemzeti jognak az ítélkezési gyakorlat szerinti olyan értelmezése, amely szerint a fogyasztó ezen irányelvből eredő jogainak gyakorlása azon feltételtől függ, hogy az említett fogyasztó a bíróság előtt olyan nyilatkozatot tegyen, amelyben kijelenti először is, hogy nem járul hozzá e feltétel fenntartásához, másodsor, hogy tudomással bír egyrészt arról, hogy az említett feltétel semmissége az említett szerződés semmisségét vonja maga után, másrészt pedig e semmisség következményeiről, és harmadszor, hogy hozzájárul ugyanezen szerződés megsemmisítéséhez;
 - e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy az érintett fogyasztó által a szóban forgó szerződés teljesítéseként megfizetett összegek visszatérítése címén kért megtérítést csökkentse azon kamatok összegével, amelyek e banknak akkor jártak volna, ha e szerződés hatályban maradt volna.

A költségekről

- 66 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (kilencedik tanács) a következőképpen határozott:

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely bank által a fogyasztóval kötött jelzáloghitel-szerződés amiatt történő teljes semmissé nyilvánításával összefüggésben, hogy e szerződés olyan tisztességtelen feltételt tartalmaz, amely nélkül nem maradhat fenn:

- **e rendelkezésekkel ellentétes a nemzeti jognak az ítélkezési gyakorlat szerinti olyan értelmezése, amely szerint a fogyasztó ezen irányelvből eredő jogainak gyakorlása azon feltételtől függ, hogy az említett fogyasztó a bíróság előtt olyan nyilatkozatot tegyen, amelyben kijelenti először is, hogy nem járul hozzá e feltétel fenntartásához, másodsor, hogy tudomással bír egyrészt arról, hogy az említett feltétel semmissége az említett szerződés semmisségét vonja maga után, másrészt pedig e semmisség következményeiről, és harmadszor, hogy hozzájárul ugyanezen szerződés megsemmisítéséhez;**
- **e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy az érintett fogyasztó által a szóban forgó szerződés teljesítéseként megfizetett összegek visszatérítése címén kért megtérítést csökkentse azon kamatok összegével, amelyek e banknak akkor jártak volna, ha e szerződés hatályban maradt volna.**

Aláírások